

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Főszerkesztő és laptulajdonos:	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Fél évre ..2 frt	Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	BUDAPEST VI., Érsek-utca 2. szám.
Felelős szerkesztő: Dr. ZELLIGER VILMOS.	Főmunkatársak: Cenner Lajos és Györffy Lajos.	

TARTALOM: A zárvizsgáról. Váczy István. — A tanítók helyzete. Várnay. (Vége.) — Az emlékező tehetség műveléséről. Csizmár Mihály. — Tárca: Egy pohár víz. Cenner Lajos. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. — Rövid hírek. — Szerkesztői telefon. — Hirdetések.

A zárvizsgáról.

A napokban találtam egy újságdarabot, melyen szóról-szóra ezek valának megírva:

»Az ember nem tudja, nevéssen vagy sajnálkozzék-e, látva azt a buzgóságot, melylyel az elemi tanítók a zárvizsgára készülnek, és készülniök kell, miután a vizsgabiztosok az eredményről jelentést tenni tartoznak, egyes szülőkre nézve pedig hiúságok kielégítését képezi a megfeleltetés.»

»Nevéssen vagy sajnálkozzék-e?« e két kitétel ragadta meg figyelmemet. Hogy nevetségesnek jelzi az érintett buzgóságot, e vallomására csak két alternatívát leltem: 1-ször vagy kicsinyli az elemi iskola szellemi körét, vagy 2-szor alaposan tájékozva van az ítéletet, a jelentést tevő forumnak e funkciójához megkívánható és valóban meglévő képességéről. Ha az első, semmi esetre sem szakember, minthogy ez esetben okvetlenül ismerné a nehézségeket, mikkel küzdenünk kell, tudná, hogy a bár rendszeresen nyújtott ismeretek egy *egésznek*, de elágazó szálai, hol a csoportosítás, a szorosán egybefűzés, az általános ismétlés ugy az év vége felé annál is inkább szükséges, mivel a gyermek csak úgy vihet az életbe hatékony ismeretet, ha azok a szálak lelkében szorosán *egységes egészet* képeznek. Ha a második megfelelkezni látszik a tanító fontos, magasztos hivatásáról, mely bérenczeket, kiket kötelességük teljesítésére csak idegen elem ösztökél, nem tűr; megfelelkezni látszik arról, hogy az igazi tanító munkája nem robotszerű, amit a mellette álló policzaj szigorú tekintete, vizsla-szeme dirigálhat, hogy a hivatásos tanító az év vége felé való összegezés fáradsága alól ugy sem menthetné fel önmagát; mondom, megfelelkezni *látszik*, csak *látszik*, mert további kitélei teljes világossággal tárják fel a szempontot, melyből ő ítéletét kockáztatta, s e szempont csak a kettő lehet: mivel valószínűleg ismeri a véleményadásra hivatottakat tetőtől-talpig, s mert éppen azért átlátja a kényszert, mely a tanítót magával ragadja olyanokra is, mikkel a látszatnak, a tömjénezésnek, a kiszínezésnek kell hódolnia. Olyanformák ezek, mint

teszem pl. mikor a szakácsné fáczánsültet különféle mis-mással szegélyezi, amely disztítés nem egyszer több időt igényel, mint a főmunka, s míg a feltálatl étel titkával ismeretlen kielégíti étvágyát talán a külsővel, az izesiklandoztató rébuszszal ismerős már csinján bának a diszszel, mellőzi a sallangot, hogy élvezze a tulajdonképpen élvezendőt. Avagy melyik hozzá értő fektetne súlyt a nagyságos vagy tekintetes elnök úrhoz szóló perorációkra, pedig olyformán vagyunk ezzel, hogy igen sok helyütt a vizsga sikere jobban a hízelt szavak számától és a tömjénezés fokától, mint a gyermekek feleleteitől függ. Nos van-e, ki ily körülmények között nem ismerné el az idézett sorok írójának jogosult álláspontját arra, hogy sajnálkozását fejezze ki ama buzgóság felett, melylyel az elemi tanítók a zárvizsgára készülnek. Majd alább bővebben ereszkedem az itt érintettekkel kvadráló tények rajzolásába, mikor is arra vonatkozólag óhajtanám saját egyéni nézeteimet tolmácsolni, vajjon hát annak a zárvizsgának van-e haszna? forog-e fenn szüksége? vagy talán az egész olyanforma ténykedés, ami felesleges, mi több, talán nemcsak hogy nem jár haszonnal, nemcsak hogy nem forog fenn szüksége, sőt bizonyos tekintetekben ugy a paedagogiai elvekkel, mint az iskola érdekével összeütközésbe jön s ebből kifolyólag eltörlése haszonnal járna. E nézleteket vonatkoztatom a tanulóokra nézve.

A zárvizsgát mai képe szerint két részre osztom. Az elsőbe esnek ama ténykedések és feleletek, amik az elvégzett tananyag egyszerű, meztelen reprodukciójára szoritkoznak, a másodikba, amik ezen pusztá reprodukció kiszínezésére szolgálnak. Egyelőre az elsőt veszem. Már most az a gyermek vagy elsajátította a tanított anyagot, vagy nem; ha igen, akkor az eshetőségtől eltekintve, mint pl. mikor megijed, összezavarodik, képes lelki tárházából elővenni ama képeket, képzeteket, elméletet, szabályokat, gyakorlati értékkel bíró dolgokat, egyszóval: képes a tanultakat visszaadni, tehát megfelel a tanító által feltett kérdésekre. Ha azonban évközben lustálkodott, ugy aligha.

Nem tartozom én azon pesszimisták közé, kik az ernyedetlen szorgalom birtokosának illeten a nyilvánosság előtt való megfeleltetésében a priori a tetszélges, önzés, hiúság kóros tüneteire vélnek tápot nyújtani. Hiszen utóvégre mindennek, még a legszentebb dolgoknak is lehet veszélyes oldala. Hogy messze ne essem kiválasztott eszmemenetemtől, csak a szentírásra utalok, mely százezreket ragadt már az istentagadás, a tévelyek útvesztőjébe, de azért alig a jövendő kor, mely e könyveket mint a veszedelmes magvak csiráját, az eretnekség alfáját a »hárhozatos tudomány« jelzővel illetné, pereát-ot kiáltana rájuk. Ilyenformán vagyok én a zárvizsgával is. Az érintettem felhozás igaznak bizonyul, nevezetesen mindannyiszor, valahányszor a nevelő-tanító nincs tisztában a nevelés-tanítás legfőbb akxiomáival. Teszem, ha a gyermeket pusztán azon utalással buzdítjuk a tanulásra, hogy a vizsgán brillirozhasson, bizony elhibáztuk lépésünket! de ha a serkentésre alapul az szolgál, hogy az egész évi munkálkodásunkról — amint ez itt lehetséges, később érinteni fogom — a hallgatóknak, a szülőknak az itt észszerűen követelhető általánosságban számot adjunk, mi hátránnyal sem, sőt haszonnal járhat. A buzdítás, a serkentés mellett ne maradjon el annak beláttatása, hogy a külső forma, a vizsga kiszínezése csak mellékes, mint a képnél az izléses keret, az észlelt indok, hogy kötelességének kiki megfeleljen, mire nézve mi volna a gyermeki korban a nevelő-tanító részéről a legélesztőbb, a legösztökélőbb érv, mint odahatni, odaközeledni, hogy annak a gyermeknek meggyőződésévé váljék, legalább is iparkodására erős impulzust nyújtson ama tudat, hogy az egykor polgár a társadalomnak egészséges, hasznavehető tagja legyen.

»Hiszen nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk!«

De hát hasznos, szükséges eszköz-e ehhez a zárvizsga? Kétség nem fér hozzá amaz állításhoz, hogy ehhez a zárvizsga mostani valóságában, ha nem is feltétlenül elvetendő, legalább is felesleges valami, mert ha az ezzel elérni szándokolt czélt a tanító évközben nem produkálja, ekkor már későn fogott hozzá.

Többször hallottam egyik-másik kartársamat szemfényvesztéssel vádolni. Tény ama körülmény, miszerint minden egyes tanítványunkról tudjuk, mit kérdezhetünk tőle, hogy jó feleletet nyerhesünk; az is tény, hogy ahol bírálatról, mint a mi vizsgáinkon, édes mindannyiunk törekvése — mit altatnók magunkat az ellenkezővel, miért lennének hasonlóak a botbüntetés elleni harezolókhöz, akik között nem ritkán éppen a leghévesebbek a mogyoróvessző vagy bambusznád leghűségesebb patronusai — mondom legalább némileg oda irányul, hogy a jelenlévők kedvező véleményét részünkre hódítsuk: mindazáltal önmaga felett törve pálcázát, tartana sujtó itéletet az, ki a schlendriánságnak lenne rabszolgája. De ki állíthatja, hogy az egyesek egyenlő felfogással bírnak? hogy az egyesek egyformán fogadták lelkükbe a hallottakat? Am valamin a lelki tulajdonság, a szorgalom is lehet hatványozottabb, s ha az egyik felényi megerőltetéssel ugyanazon vagy szebb eredményt mutat, mint a másik, kit csak gyengébb tehetsége szorított le a versenyről, tanítói nevünkön ejtenénk csorbát, ha az ismereteket mindkettőtől egyforma mértékben követelnők. És a kitartó, az ernyedetlen törekvés talán még inkább számíthat elismerésünkre, még inkább megkövetelheti azt, hogy iparkodásának, buzgalmának a számadásnál pártját fogjuk, mint a csekélyebb fáradtsággal dolgozó, bár ugyanazon, esetleg fokozottabb sikerrel dicsekedhető jeles tehetség. No már e két branschnak egy-

TÁRCZA.

Egy pohár víz.

A szomjúság egyike azon témáknak, melyeket mindenféle irányban és módon feldolgoztak. Kezdvé Tantalus történetétől a legmeggrázóbb jeleneten át, midőn a keresztben a Megváltó felkiáltott: szomjazom! — Petőfi: Szomjas ember tünődéseig, költők és írók, festők, szobrászok, színészek, elbeszélők, drámaírók és tudósok, ügyvédek és orvosok, kiki a maga módja szerint tárgyalták a szomjúságot, mely a legkülönbözőbb alkotásokra inspirálta őket.

Hogy el ne maradjunk a szomjúságnak számos, jobban mondva számtalan méltatójától, tegyük mi is beszédtárgyává a szomjúságot — paedagogiai szempontból.

Hogy mi a szomjúság általában, arra azt hiszem bajos volna hirtelenében korrekt definitiót adni. A részeges ember örökké azt hajtogatja, hogy szomjazik, és mert mindig szomjazik, mindig haj-

ogatja — a poharat. Az istenes ember szomjazza az égieket, amint a zsoltár is mondja: mint a szarvas a forrás vizét, szomjazza az én lelkem az Urat. A tudós az igazság után szomjazik, a német sörre, az orosz wutkira, az angol is pálinkára szomjas, — ki tudná megmondani, hogy tehát önmagában mi a szomjúság.

A szomjúságnak általános meghatározását adni tehát nem könnyű dolog. De paedagogiai szempontból, vagyis az iskolában előforduló szomjúságot minden nehézség nélkül definiálhatjuk így: vágy a vízivás után. Ha a gyermek szomjas, az sohasem jelent mást, mint azt, hogy vizet akar inni. Mert ő sem nem beszél képletekben, sem nem bír speciálisan kiművelt torokkal, melyet a bor, a sör, a pálinka stb. utáni vágy csiklandozna. Az ő kívánsága tehát pusztán a természet kívánsága, a szervezet érzése a hiányzó tápláló anyag után, ép úgy mint az éhség.

Ezzel kapcsolatosan nagyon természetes az a kérdés is, hogy a gyermekeknek ital, vagyis víz utáni vágya kielégítendő-e vagy nem. A különböző természetű felnőtt egyének szomjúságának kielégítése nem pusztán a természet kívánságainak a

forma mértékkel szolgálni, pedig ma így kell, nem tartom logikailag és moráliter helyes eljárásnak. Eszerint a zárvizsga nem alkalmas arra, hogy a szorgalom megkapja igaz jutalmát.

(Folyt. köv.)

Váczy István.

A tanítók helyzete tekintettel az ipariskolák újabb szerveze- tével szemben.

(Folytatás és vége.)

Az üzleti fogalmazás tanterve ekkép van felosztva:

I. osztály. Az olvasási órán tárgyalt (!) olvasmányok kapcsán meg kell szerezni és gyakoroltatni a helyesírás és fogalmazáshoz szükséges nyelvtani ismereteket. Nevezetesen: szoktatni kell a tanulót a mondatok megismerésére és szerkesztésére a szók származtatására, a szók ragozására. Az írásbeli dolgozatok célja az írás és helyesírás gyakorlása, a nyelvtani ismeretek alkalmazása. (Ezt még a tanítóra bizhatónak találták.)

II. osztály. a) A közönséges üzleti levelezés: Üzleti hirdetések (cégtáblák, címjegyek, körövények, újsághirdetések, falragaszok, árjegyzék); vétel és eladás iránti ajánlatok, megrendelő levelek, fizetést sürgető levelek, táviratok; tudakozó levelek áru és személyek felől; szolgálati ajánkozások; ajánló levelek. b) Bizonyítványok és okmányok: Különféle elismervények (vevény, szállító- és átvételi levél, nyugtatvány letéti jegy) adósság levél; bizonyítványok árúdeklaráció (a vámkezelés számára); szállító levél, meghatalmazások; engedmények; szerződések.

III. osztály. A megelőző osztályban tanultaknak ismétlő-gyakorlása után tárgyalandók: Beadványok hatóságokhoz, iparigazolvány, a mester, tanonc és segéd közötti viszony, útlevél, szaba-

dalom, házalás megengedése tárgyában. Beadványok községi ügyekben, a mennyiben ezek az iparos üzlettel kapcsolatosak.

Egyébként a tanulók figyelmeztetendők, hogy nagyobb jelentőségű szerződések, és okmányok szerkesztésénél tanácsos a jogtudományban jártas egyének (ügyvéd, közjegyző) segítségéhez folyamodni.

Ez a tananyag sem kevés ugyan, hanem az olvasás anyagához képest elenyésző csekély s csak azt nem vagyok képes felfogni, hogy ennek a tanításához miért kell már középiskolai tanár? Talán oly bonyolult szerkezetűek, hogy ezeket egy népiskolai tanító nem képes megmagyarázni? Vagy talán nem tudnak a tanítók koncezíálni? Ugy látszik ez utóbbi véleményen vannak a miniszteriumban a tanítók felől. (Lásd a miniszteri rendeletet a tanítók lapszerkesztéséről és cikkkezéséről!!) Valóban itt nem tudjuk, hogy bámuljunk-e azon, hogy a tanítót műveltség tekintetében oly alacsonyan állónak hiszik, hogy az ily ipari fogalmazásokra képtelen lenne, avagy bosszankodjunk, hogy a hol csak lehet mindenütt háttérbe szorítják a tanítót. Azelőtt azok a régi tanítók; kik pedig kevesebb iskolát jártak, mint a mai nemzedék, a jegyzői teendőket is végezték a vidéken s mondhatom, nem rosszabbul mint a mai jegyzők, de kiszorították, hogy helyet engedjenek másoknak. S ma már a mai tanítói kar magasabb műveltsége dacára sem lenne képes egy inast holmi kisebb üzleti levelek írására oktatni? Hát olyan magas nivóra emelkedik majd az inasnak, az a heti egy órai fogalmazási tanóra folytán az irodalmi képessége, hogy azt a tanító el sem érheti? Értse meg, aki tudja. De én ezt nem értem.

De térjünk át a számvetésre is, mely heti két órán át tanítatik osztályonként és célja: Megismertetni a tanulót ama számvetésekkel és keres-

kérdése, hanem összefügg egyéb pszichikai és fizikai kérdésekkel is. A gyermekeknél ez nincs így. Náluk a szomszúság kielégítése ép úgy pusztán csak a természeti szükségletek kielégítésének kérdése, mint akár az éhségé, vagy más természeti szükségleteké.

A szomszúság a gyermekeknél tehát semmi egyéb, mint az éhség pendantja. Ugy látszik tehát, mikor a szomszúság összefüggését tárgyaljuk az iskolával, azt ugyanúgy kell elbírálnunk, mint az éhség csillapítását a tanulási idő alatt. Ha csak bizonyos időközökben engedjük meg a gyermekeknek az iskolában az evést, úgy kell tennünk az ivással is. Ha sem óra alatt, sem nyolctól tizig a kilencz órai öt perc szünet alatt nem engedjük meg, hogy a gyermekek egyenek, azt sem szabad megengednünk, hogy igyanak. Viszont tíz óraker az evéssel együtt szabadon engedhetjük őket inni is.

De a kérdés nem olyan könnyű, mint a minőnek látszik, mert a szomszúság kielégítése szükségkép össze van kapcsolva különféle egészségügyi tekintetekkel. Az evéshez, az iskolai evéshez tudniillik nem kell edény, míg az ivásnál ez nélkülözhetlen, ha csak azt nem akarjuk, hogy a

gyermekek a kút vagy vízvezeték környékét és egész ruhájukat összepancsolják, avagy kalapjukat elrontsák és még esetleg ily módi ivással meg is mérgezzék magukat.

Hogy rövid legyek, néhány sorban megmondom, mit tartanék e tekintetben kívánatosnak. Mindenesetre kerülendő nemcsak a rézedény, de bármilyen fémből készült ivóeszköz. Aranyat és ezüstöt az iskola nem adhat, a többi pedig mind többé-kevésbé veszedelmes. Igaz hogy az üveg-edény könnyen összetörik, de többet ér a gyermekek egészsége, mint néhány pohár. Azután legálább is minden osztálynak külön pohara legyen. Legfontosabb pedig, azt tartom, hogy a tanító maga ügyeljen mindig arra, hogy pállott szájas vagy egyébként beteges gyermekek ne igyanak az osztály poharából.

To hűdör ariston, a víz a legjobb, mondja a görög, de óvakodjunk, nehogy a betegségek terjesztése által a legrosszabbá váljék.

Cenner Lajos.

kedelmi feljegyzésekkel, a melyek a kispar észszerű folytatásához szükségesek.

I. osztály. A négy alapmivelet egész számokkal és tizedes törtekkel az iparos gyakorlatból vett példákon begyakorolva, a méter mértékeinek és a hazai pénzrendszer megismertetésével. A közönséges törtékről csupán a fogalom, az írásuk, a legegyszerűbb törtékkel való számvetés. Terület, felület és köbszámítás.

II. osztály. Váltás és összevonás. Kettőstétel; átlag számítás; arányos osztás, társaság szabály; vegyítés szabály. Százalék számítás stb. Anyag és arszámítás stb.

III. osztály. Kisebbszerű műhelyek könyvelése.

Mindezek a tervezetben sokkal tüzetesebben vannak felsorolva, s itt is feltűnik, hogy bizony pl. a II. osztály anyaga túlsok. Ezt még a középiskolai tanár urak sem fogják lelkiismeretesen elvégezni. Ha pedig az egészet nem végezik el, akár az elemi iskolai tanítókra is bízhatják ezt, mert itt sincs semmi olyas, amit azok el nem végezhetnének. A tantárgyak halmazát tekintve, hogy hogy ha azokból törölni nem engednek, akkor azt javasolnám, hogy az iparos tanonc iskolák négy osztályra osztassanak s akkor a tantervben felvett anyagot célszerűbben lehet úgy elosztani, hogy a tanításnak látszatja is lehessen. De ha a beosztás így marad, a tanterv is, akkor az egész tanítás eredménye lesz: nesze semmi fogd meg jól! Mert ily tanterv mellett az ember nem tehet egyebet, mint év elejétől év végéig, óráutésnél kezdve óráutés végéig folyton előadást tartson akár az egyetemen, semmit sem törődve, hogy ki érti, ki nem. Nem voltak tekintettel arra sem, mily előképzettségű tanoncok járnak az egyes osztályokba s ezek szerint osztva meg az anyagot lehetővé tegyék, hogy azok meg is érthessék. De úgy önkényűleg ki van mondva, neked ezt és azt kell tanulnod akár birod, akár nem s így csak azt mondhatom, hogy az egész tervezet így a mint van nem ér egy fabatkát sem. Egy jó gondolat tesz ebben kivételt t. i. hogy alkalmat ad arra, hogy a tanoncok hitoktatásban is részesüljenek. Bizony ráfér egy kis Isten igéjének hallgatása azokra a vásott kamaszokra, talán ez egy kevésbé szelidebbé teszi őket, s erkölceiket is némileg nemesíti.

Ezen szervezettel szemben a tanítóknak pedig országos mozgalmat kellene megindítani, egyrészt mert kivihetetlen tantervet nyújt, másrészt mert sértő a tanítókra. Én úgy hiszem, ha a tanítók határozottan és együttesen lépnének fel, felsőbb helyen is észrevénnék az abban rejtőzködő baklövéseket és még mielőtt életbe léphetne, revisió alá vennék. Adja Isten, hogy úgy legyen.

Várnay.

Az emlékező tehetség műveléséről.

Az Isten csodás kezének utánozhatatlan művészi alkotásu nyomai, még a legparányibb fűszálacsokról is, élénken vissza tükröződnek.

Kezének valódi remeke azonban, csak akkor

állott elő, midőn agyagból formált testet és abba halhatatlan lelket lehelt. Ezzel megteremtette a földi lények fejedelmét: az embert; ki lelkénél fogva Istennek képmása és a földi dolgoknak legfőbbkétesbike.

Az embernek egymástól két különböző, — de ideiglenesen együvé tartozó — lénye van; van teste és van lelke. Mindkét lénye reánézve nagy horderővel bír; de mégis, mint ezt a bölcsök egyik hőse, Plátó is mondja: »Az embernek birtokai közül az ő lelke a legistenibb, a legsajátabb valója.«

Az ember lelke három főalaptehetséggel bír. Eme tehetségek: az elme, a kedély és az akarat. Az elme segítségével képes az ember az érzéki világ fölé emelkedni és az érzékfölötti világot, Urával együtt fölfogni és megismerni. Ebből kitűnik, hogy elménk milyen fontos tehetsége lelkünknek és mire képes. Szerepének azonban, csak akkor fog megfelelni, ha nem hagyatik magára. »Termékeny ugyan bennünk az elme, — mondja Ihsz Gábor — de megkívánja a munkát, ültetést »gyomlálást, mint a virágos kert.« Az elmének munkálása közben, egyik főágának, a megjelenítő tehetségnek ága: az emlékező tehetség érdemel nem csekély figyelmet; mert »az emlékezet az egyedüli éden, melyből ki nem kergettetünk«, — mondja: Jean Paul, egyik művében. Továbbá, találóan szól ide vonatkozólag Napoleon is: »Az emlékezet nélküli fő, órsereg nélküli vár.« A legigazabban mégis Cicero nyilatkozik, midőn azt mondja: »Annyit tudunk, a mennyire emlékezünk.« Ez mindenki által tapasztalt valódi igazság, tehát bizonyítgatásra nem szorul. Hanem, ha igaz, akkor az emlékezet helyes művelése szempontjából, minden kínálkozó csekélyke alkalmat is meg kell ragadni és ügyesen felhasználni. Azonban, nem úgy, mint ezt a nem is épen nagyon régi tanodai képezésben tették: midőn az emlékező tehetséget túlságúzták, az igazán megbotrántoztató nehezségű tanítási eljárással. Ezen eljárás az iskolákban — tisztelet a gyér kivételnek — abból állott, hogy a gomba módra termelt real szakkönyvecskéket minden gyarázat és megértetés nélkül egy betűig, sőt volt iskola, hol a pontok és vesszők számát is be kellett emléznie a szegény tanulónak. A gyermekek közül az volt az ünnepelt hős, a ki egy szuszra — minden megállás nélkül — tudta elmondani a feladott leczke paragrafust. Hogy nyelve kelepelését értette-e a tanuló, az a kívánalmak kerelén kívül esett. Kérdem, nem volt-e ez az abszurdumnak egy igen magas foka? Még hozzá számítva a szegény gyermekek gyenge fejecskéiknek megkopogtatásait, sőt gyakran még falbaveréseit is, hát méltán spongyát lehet dobni az említett eljárásra.

Mi volt az eredménye ezen megörökíteni méltó (?) tanítási eljárásnak? Az, hogy az emlékek, illetve csak a a szóemlékezetnek túlságig hajtott gyakorlása következtében a gondolkó erő, az értelem és a józan képzelem fejlesztései elhanyagoltattak és így műveletlen állapotban, ugyszólván hasznavehetlenekké váltak; ennek folytán a nagy nehezen, az értelem nélküli emléztetés segítségével gyűjtött ismeret holt kincsesé lett és az életre semmi

értékkel sem birt. Hogy az emlékező-tehetség művelt alakban ragyogjon, akkor a *szóemle* mellett, még az alak, tárgy, hely, idő, tartalom stb. emlékezet fejlődését is kell czélozni a tanítási eljárással, mert az emlékező-tehetségnek nem csak egy ága van a szó-emle, hanem van még ezen felüli *alak, tárgy, hely, idő, tartalom, stb. emlékezet is*; hát ezekkel mi történik, ha csak mindig a szó-emlélt gyakoroljuk? hadd maradjanak elhanyagolt állapotban, egye őket a penész és rozsda!? Nem ugy van! ezen eljárás az emlékező-tehetség természetével összeütköző eljárás lenne és mint ilyen, roncsoló, nem pedig javító hatást okozna.

Az emlékező tehetségnek tehát egész valójára (u. m. a szó, hely, idő, alak, tartalom stb. ágaira is) kell hatni művelése közben. Ekkor azután majd elég tétetik az emlékező tehetség fejlesztésének, és igazi alakjában fog előállani, vagyis: könnyű, hű, terjedelmes, kitartó és sokoldalú lesz.

A szélsőségi utakon való bolyongást mindenkor és mindenben gondosan kell kerülni, ha nem kívánunk az eltévedés örvényébe jutni. Az emlékező tehetség művelési eljárása közben, mind régebben, mikor csupán csak bifláztattak az iskolában; mind pedig a mostani tanítási rendszernek életbe lépésével: a midőn a bifláztást csaknem teljesen kizárták az iskolából, a szélsőségi útra tévedtek az iskola-mesterek. Ugyanis az első esetben — mint már fentebb is említém — az emlének tulságos gyakorlása következtében, a gondolkodó erő fejlesztése hanyagoltatott el, ami kétségkívül nagyfokú hiba volt. Az utóbbi esetben, vagyis a jelenlegi tanítási rendszer mellett pedig ellenkezőleg, a gondolkodó erőnek fejlesztése czéloztatik (illetve csak czéloztatni akar), mi által az emlékezet csiszolása szenved hiányt. Az ebből eredő kár szintén nagy, mert ez által a tanult dolgok tartósságukból, megmaradásukból vesztenek sokat. A mai tanítási rendszer szerint a gyermeknek nem adnak kezébe minden tárgyból tankönyvet, hanem van egy olvasó-könyve és abban van az elemi iskolai tantárgyak anyaga olvasmányok alakjában feldolgozva, ami természetes, nagyon helyesen van. Hát akkor honnan van az, hogy mégis zúgolódnak és panaszkodnak többen a mai tanítási rendszer ellen is, hogy az elmét egészen műveltlen alakban hagyja? Itt a hiba nem magában a rendszerben leledzik, hanem a rendszernek alkalmazásában kulminál; némely tanító ugyanis megelégszik azzal, hogy az olvasó-könyvből a reálszaki olvasmányokat csak egyszerűen elolvastatja; és így csak véletlenül ragad egy kis himpor a tanulókra. Ez nem czélhoz vezető eljárás; ez által nem hogy az emlékező tehetségre hatnánk, hanem még a gondolkodó erő is érintetlenül marad. Hanem igen is, az emlékező tehetségre, a mai tanítási rendszerben alkalmas ápoló eszközt birunk akkor, ha a kezelendő anyag iránt mindenek előtt meleg érdeklődést keltünk a gyermekekben, mert: »Minél inkább képes a tanító gyermekeiben valamely dolog iránt érdeklődést és szeretetet föléleszteni, annál nagyobb mester, annál kevésbé fog kicsinyeinek gyöngye emlékező tehetsége fölött panaszkodni.«

(»Kellner-Szücs gondolatok« 59—60. lap.) Továbbá iparkodjék a tanító jól megértetni és fölfogatni növendékeivel a közölt dolgokat. Ha mindezt megtette, akkor fűzzön össze a kezelt olvasmányból vázlatkérdéseket és tanítsa meg növendékeit eme kérdésekre saját szavaikkal határozott feleletet adni, anélkül azonban, hogy a könyvnek szavait teljesen mellőznék; és végre a tanultakat minél többféle módon ismételtesse, rendeztesse, csoportosíttassa és gyakoroltassa be; mert »az egyetlen igazi emlékezstan a szorgalmas és alapos tanulás, az ismétlés s a megtanultak benső szempontok szerinti rendezése.« (Dr. Öreg János és dr. Kiss János »nev. és okt. 58. l. 32. §.) Az imént elmondott kezelési mozzanatokat nem nehéz betartani a mai tanítási rendszer mellett, mert a reálszaki olvasmányok bő lére vannak föleresztve, az e czélra készült olvasó-könyvekben; nem úgy a szakkönyvecskében, hol csak a pusztá nevek halmazata található leginkább. A reáliakon kívül még hatalmasan művelhető az emlékező tehetség a *hittan és számtan tanítása közben is*. A hittan főleg azért kitünő eszköz az emlékező tehetség műveléséhez, mivel nem köznapias tárgyánál fogva előadása közben figyelhetni: »a térben létezőnél az együttlét s kiegészítés, a hallhatónál s láthatónál az egymás után, a gondolatmenetben, a hasonlóság ellenlét s okság törvényére.« (Mennyei Nev. és oktat. 165. l.) Miáltal a lélekben már a meglevő képzetek ismételt felujjittatnak, az ujjakkal összekapcsolatnak, mire az emlékező tehetség szinte fölfrissül. Hát még a számtan; ha minden gépiesség mellőzésével tanítatik, kitünő emlékezet és gondolatfejlesztő eszköznek tekintendő.

Különben csak tekintsen körül a tanító iskolájában mindenfelől jó csomó emlékezet művelő eszköz kínálkozik neki.

A lelki tehetségek összhangzatos képezésének sarkalatos elvére is, mely az alaki czélban nyilvánul, tekintettel kell lenni az emlékező-tehetség művelése közben.

Egy jeles író (Balzac) azt mondja: »Az összhangzat a rend költészete.« Ha ez áll — a mi kétségtelen, akkor az emlékező tehetség művelésének nem szabad a többi lelki tehetségektől külön válva történnie. Hogy a nevelő a növendék összes lelki tehetségeinek a kellő fejlettségű vagyis a művelt fokát elérhesse, okvetlen szükséges neki egész működésén keresztül, szeme előtt lebegtetni az alaki czélt: *a lelki erőknél egyenletes, összhangzatos fejlesztését*; ha ezt nem teszi, akkor az összhangot a lelki erők között a visszhang váltja fel, vagyis az egyoldalúság, az összhangnak az elrontója fog győzni, és munkánk gyümölestelenné lesz. De meg különben is az emlékező tehetség — mint ezt már fennebb is kifejtettem — nem külön önálló, a többitől elszigetelt tehetsége lelkünknek, hanem a lelki tehetségek mindegyikével összekötetésben álló, tehát velök szorosán össze is tartandó szellemi erő.

Innen van azután, hogy az emlékező tehetséget nemcsak a szemlélés és a képzelés, hanem *az elme, a kedély és az akarat is befolyásolják*; »melyek-

kel majd együtt tékony majd tevékenységökre anyagot ad s tart meg. Bárki is tapasztalhatta már magán, péld. ha nyugodt kedélyhangulata volt, milyen tisztán és élénken emlékezett vissza a régebben lefolyt eseményekre is; míg ha, az indulatok és szenvedélyek vagy bármi más háborgató erők megzavarták kedélyhangulatunknak csendjét, nem hogy a régebbi dolgok tiszta visszaidézésére lettünk volna képesek, de még a jelen dolgok is zavart színben tűntek föl előttünk. Ebből tehát az következik, hogy az emlékezet művelése is, szorosán összekötve haladjon a lélek többi tevékenységeinek művelésével, mert különben a lelki tevékenységek képezéséről szóló sarkalatos elv követelményének nem fog elég tétetni.

Csizmár Mihály.

Irodalom és művészet.

— **A siketnémák tárgyi és alaki nyelvoktatása.** II. fok. Gyűjtő nyelvoktatás. Második iskoláév. Irták: Scherer István, a siketnémák oktatására képesítő tanfolyam vezető tanára és Bezinza János a váci siketnéma intézet tanára. Vác 1893. Nyomatott Mayer Sándornál. — Ezen cím alatt hagyta el a sajtót, mint a »Kalauz« szakfolyóirat külön lenyomata, egy 39 oldalra terjedő tankönyv, mely a múlt évben megjelent ABC könyv folytatását képezi s ezzel együtt olyan kevéssé ismert és művelt téren munkálnak a szerzők, melyen 1827. óta nem jelent meg tankönyv. Méltán lehet őket e téren úttörőknek tekinteni, még pedig, a mint látszik, szerencsés úttörőknek. Egyszerű nyelven, a fokozatosság elvéhez híven ragaszkodva tárgyalják a beszédtanítást s kiváló gondosságot s körültekintést tanúsítanak az új szók és új kifejezések sorrendjének megállapításánál. A siketnématanítás nehézségeinek legyőzésére természetes s oly egyszerű módokat alkalmaznak, — a száraz szabályok s elvont kifejezések helyett, a környezetet használva fel szemléltetőül, — hogy művüket az idegen nyelvű iskolák is kitűnő segéd-eszközül használhatják. A könyv ára 20 kr. s a budapesti siketnéma-intézet vezetőjénél (Budapest I. ker. pálya-utca 3. sz.) kapható.

— **Stampfel Károly** es. és kir. udvari és kir. akad. könyvkereskedő kiadásában megjelentek: *Lakóhely ismertetés és Sopronmegye földrajza.* A min. tanterv alapján a népiskolák III. osztálya számára írta Papp József. Ára 30 kr. — Magyar nyelvgyakorló és olvasókönyv a tót és németajku alsófoku iparos iskolák előkészítő osztályai számára. Szerk. *Valentényi György.* Ára 60 fillér. — *A sokszorítás táblázata* szemléltető alakban. Összeállította *Riszpler Rezső.* Ára 10 fill. — *Magyar ABC és olvasókönyv,* kath. népiskolák számára. Szerk. *Cseppan R., Mihalicska J. és Riszpler R.* A pozsonyi iskolák első osztályaiban kizárólag használt tankönyv. Ára 40 fillér. — Erzsébet lengyel királynénak a *királyi gyermek neveléséről* fiához II. Ulászló Magyar és Csehország királyához írt könyve. Latinból fordította dr. *Uhlárik János* nszomb. érs. főgymn. tanár. Ára ?

— Róm. kath. **Egyházi énekek.** II. kötet VI. füzet. Szerk. *Szemenyei Mihály és Kapossy György.* Ezen kiváló műnek ez az utolsó füzet, ára 1 frt. Melegen ajánljuk. Megrendelhető Kapossy Györgynél Nákón (Tolna-m.)

— **Szerény nézetek** egyházi szónoklatunk jelen állásáról. Közli *Babik József,* egri tanítóképző tanár. Igen sok, valóban megszívlelendő, igazságon alapuló nézet van ezen 132 lapra terjedő füzetben. Ára 60 kr.

— **Lyricke Básne** Al. Petőfiho. Poslovenčil Fr. O. *Matzenauer* (Beňovský) a daktori ini. 3-ik füzet, ára 20 kr. Horovitz Adolf nagyszombati könyvkereskedő hasznos szolgálatot tesz a magyar eszmének, midőn Petőfit tót nyelven kiadja, de a fordító költő is kiváló érdemeket szerez magának — hozzáértők tanúsága szerint — a kitűnő fordítással.

— »**Nemzeti iskola**« cím alatt *Benedek Elek* szerkesztésében és kiadásában hetenként megjelenő tanügyi lap indul meg november végén. A lap — mint halljuk — első sorban a tanárok és tanítók (tanítónők) erkölcsi és anyagi érdekeinek lesz minden tekintetben *független* szószólója. Előfizetési ára 4 forint.

VEGYESEK.

Örömhír. A hivatalos lap nov. 8-iki száma hozza az örvendetes királyi kéziratot, melylyel ő felsége *dr. Komlóssy Ferencz* muzslai plébánost, esztergom-főegyházmegyei főtanfelügyelőt, lapunk főszerkesztőjét az esztergomi főszékesegyházi káptalan kanonokjává nevezi ki. Becsülettel teljesített munka, elvek feladása nélkül szerzett érdemnek elismerése lévén e kinevezés, örömmel üdvözljük az új kanonokot, kinek a kath. tanügy és a kath. köztevékenység terén szerzett, s minden kath. tanító előtt ismert érdemeit ez a kinevezés koszorúzza. Az örvendetes királyi kézirat így hangzik:

„Vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterem előterjesztésére az esztergomi főszékesegyházi káptalanban üresedésben levő utolsó mesterkanonokságot *dr. Komlóssy Ferencz* muzslai plébánosnak és esztergomi főegyházmegyei főtanfelügyelőnek adományozom.

Kelt Budapesten, 1893. évi október hó 28-ikán.

FERENCZ JÓZSEF, s. k.

Gróf Csáky Albin, s. k.“

Éljen soká, soká!

Az esztergomi érseki kisdudóvönöképző intézet nagynevű és áldozatkész alapítójának főmagassága *Vaszary Kolos* bíboros hercegprímás névnapján, okt. 30-án szép ünnepélyt rendezett. A díszes közönség élvezettel hallgatta végig a *Szármord* Ignác igazgató által ügyesen összeállított programot, melynek befejezte után *dr. Komlóssy*

Ferencz egyházmegyei főtanfelügyelő magvas, buzditó beszédet intézett a növendékekhez, lelkükre kötve a vallásosságot s a nemeslelkű alapító iránti hálát.

Jótekonyczélú hangversenyt rendezett nov. 4-én több főrangú hölgy, a pécsi tanítóképző-intézet szegény tanulóit segítő alap javára, mely ezt több mint ezer forinttal gyarapította.

Bácsmegye alispánja jelentést tett a vármegye közigazgatásának állapotáról az 1893. év első felében s a míg 26 nyomtatott félvnyyi oldalon a cigányokról, tűzoltókról, állatállományról, szinészetről és régészetről ívekre terjedő részletes és kimerítő jelentéseket hoz, addig a népoktatásról csak a legvégén, és csak kilencz sorban emlékezik meg. Hát bizony elég is az a 9 sor oly ügyről, melyet 300 frtos diplomás emberek látnak el. (N.a.)

Testi fenyíték az iskolában. Egy hontmegyei falu iskolájában történt, hogy a tanító egy gyermeket úgy ütött fültövön, hogy a kis fiú csak nyolcz nap után gyógyult ki e miatt keletkezett bajából. Mikor a szülők feljelentették a dolgot, a tanító úr azt hozta fel mentésül, hogy ő csak »czirogatás-képpen meglegyintette« a discipulus érzékeny orcáját, a mely véleménye szerint egyébtől dagadt fel. A járásbíróság nem ugyan e védekezés alapján, de felmentő ítéletet hozott, kimondva, hogy a tanítónak tanítványai felett fegyelmi jogot gyakorolni jogában áll s az e közben elkövetett könnyű testi sértésért nem büntethető. Ezt az ítéletet azonban — mint az »Ügyvédek Lapja« írja — megváltoztatta az ipolsági törvényszék, mely a vádlott nehéz kezű tanítót 15 frt pénzbüntetésre, esetleg három napi fogházra ítélte. — Ez ítéletet a budapesti kir. tábla helybenhagyta, tévesnek jelentvén ki az első bíróság megokolását, mert »a tanító fegyelmi joga nem azonos azzal, melyet a törvény a szülő és gyermeke, vagy gazda és cseléd közti viszonynál fogva kifejezetlen házi fegyelmelemre jogosítottság gyanánt megállapít, vagyis a néptanító az iskolás gyermek irányában nincs jogosítva oly fegyelmezési mód gyakorlására, mely meggyalázó, vagy épen testi sértést okozó.« — Így aztán nem csuda, ha — mint pld. Budapesten történt — az inas-iskola tanítványa a professzora fejéhez vágja a léniát, vagy — mint ugyanott esett meg — a direktorát torkon ragadva fojtogatja. Csakugyan haladunk!

Egy éjjeli őrt nemrég rendbüntetésre ítélték Poroszországban. Meglagadta azonban a fizetést azon indoklással, hogy jövedelme nem elégséges a 3 márka megfizetésére. A bíró megjegyzésére, hogy: »hiszen jövedelme nagyobb mint az ottani tanítóé«, felelé az éjjeli őr: »Dat muss a dösig Lehrer sinn, de fő dat Gild arbet't«. Az éjjeli őr ezen nyers felelete ami felsőbb hatóságainknak is elég anyagot szolgáltathat a gondolkodásra.

Rövid hírek. *Samassa József egri érsek* 20 éves jubileuma alkalmával számos üdvözlő küldötteégek közül legelőbb fogadta az egyházmegyei tanítók lisztelgését. — *Derék tanítók.* Pozsonyban a »Haladó kör« ingyen tanfolyamot nyitott. Gróf Csáky kultuszminiszter e napokban különös elismerését fejezte ki e tanfolyam vezetőinek, névszerini Ste-

ger Antal, Feigler Ferencz, Steiger József, Riszpler Rezső és Cseppán Rezső tanítóknak hazafias sikeres működésükért. — *Uj kanonok.* A csanádi káptalannál megüresedett két kanonoki helyre Kun László makói apátplébánost és Szentkláray Jenő törökbecsei plébánost, az ismert akadémikust és történetíró-t nevezték ki. — *Bünténynyel vádolt tanító.* Alsó-Domboru zalamegyei községben elfogták a bajcsai tanítót, a ki állítólag megölte a cselédjét. — *Inasiskolák hitoktatása.* A kultuszminisztérium által kiadott új szabályzat II. 9. pontja szerint: »A mennyiben a hitfelekezetek a tanoncok vallástanításáról gondoskodnak, a fentebbi (rendes) órákon felül vasárnaponként egy óra a vallástanításra fordítható.« E szerint a vallástanítás az inas-iskolában fakultatív. Ezen rendelkezés előre látható volt, mint annak idején jeleztük is, mivel a szakbizottság ellenezte a vallásoktatásnak az iparostanoncz-iskolákban való kötelezővé tételét. — *Sok az eszkimó!* A Szeged melletti Dorozsmai tanítót, Richter Lajost, lakása ablakán keresztül vacsora közben lelőtték. Az elfogott gyilkos, vallomása szerint, fel lett bérelve egy másik tanító protektorai által, hogy jelöltjüknak így csináljanak helyet. Ez is az idők jele! — *A fővárosi tanítók* fizetésük ügyében gyüleseztek: el vannak keseregve és méltán, mert a régtől óta vajudó fizetésrendezésük zátonyra jutott. Nem csak hogy nincs a jövő évi budgetbe felvéve, de az eddig járt alalmazás szerű drágasági pótlékokat sem irányozták elő. — *A legrégebb* nyilvános angol iskolát 500 évvel ezelőtt III. Ede uralkodása alatt alapították Londonban. Ez a vinchester-i kollegium, mely még most is fennáll és nemrég ünnepelte 5 százados fennállását. — *Belgium* közokt. minisztere most tette közzé jelentését a népiskolákról az 1888—1890. évekről. E szerint ezen idő alatt Belgiumban megszüntettek 574 iskolát s végkielégítéssel elbocsátottak 751 tanítót. 1024 iskolának nincs semmi szemléltető eszköze. Évenként 200,000 gyermek marad minden oktatás nélkül.

Szerkesztői telefon.

B. I. Sz.-István. A nyugdíjigény helyes alapon való megállapítása tette szükségessé, hogy a tanítói fizetések újból, immár harmadszor, iratnak össze. Aggodalma ezuttal nem indokolt, mert jövőben a nyugdíj 30 frtnál kevesebb nem lehet s ott, hol a fizetés e minimumot nem üti meg, 300 frtig pótolva lesz az állam részéről. Természetesen a nyugdíj jogosultság is 300 forintig terjed. Üdvözet. — **L. F. T-Rékas.** Mindennemű és rangú tisztviselő köteles a saját egyházi, illetőleg hitközségi adójához a kivetési kulcs szerint hozzájárulni. A hitközségi adó fizetése alul csakis a *hitközség tisztviselői* (pap, tanító, kántor) vannak felmentve, ami nagyon természetes és általánosan bevett szokás. Tehát állami és megyei tisztviselők kötelesek fizetni, más vallásúnál férjénél levő kath. nő fele arányban. Üdvözet! — **Nemo.** A Győrffy által legutóbb jelzett dologra vonatkozólag minél előbb actióba kellene lépni, mert amint a személyi dolgokból tetszik sejteni, az ügy kedvező auspiciumok mellett indulhat meg. — **Sz. I.** Az üdvözlő felíratra vonatkozólag sürgősen kellene intézkedni; mi azonban csak csendes kompánisták lehetünk — helyzetünknel fogva. — **Sz. A.** A törvény világos értelme szerint nem nősülhet, a harmadik korosztályból való kilépése előtt, csak engedélylyel — A másik dolog lehetséges, püspöki dispensációjával, de nem illik. A figyelmet szépen köszönjük. — **Usallóközi.** E számra későn érkezett. Jövő számunk hozza. Üdv! — **S. D.** Melyik Sz. - István?

Sternberg Ármin és Testvére
 cs. és kir. szabad. hangszer-ipar
Budapest, VII, Xerepesi-út 36.
 Saját gyártmányu mindennemű hangszerek és azok kellekei és alkatrészei. Mindennemű hangszerek és zenélőművek javítása és hangolása szakszerű pontossággal eszközöltetik.
 — Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. —
 Harmonikáról külön árjegyzék kérendő.
 Zongorák javítása és hangolása pontosan eszközöltetik.

CSÁSZ. és KIR. SZABADALMAZOTT
COLUMBUS
 ZIMBALOMVERŐFEJ.

A »Columbus« cimbalom verőfej megszünteti az eddigi pamutozást és czernázást, valamint azoknak tompító és kopogó hatását. — Ára a verőpálcákkal együtt, azoknak minősége szerint: frt 2, 2.50, 3.— és 3.50. — Külön a Columbus cimbalom-verőfejek párja 1 forint. Megrendelések postautánvétellel, vagy az ár előleges beküldése ellenében.

Harmonium-különlegességek nagy választékban.

Egyházi Áruk Csarnoka.

Irta: ZELLIGER ALAJOS.

580 l. Ára izléses vászonkötésben 3 frt, pompás diszkótésben 5 frt, bérmentes küldéssel.

Az 1885. évi országos kiállításon kitűnő munkáért és jó izlésért a nagy kiállítási éremmel kitüntetve.

GAVORA JÓZSEF

egyházi ruhák, szerek, társulati és templomi zászlók müintézete
Budapesten, váczi-utca 17. szám.

Ajánlja dusan felszerelt
 egyházak és kápolnák
 berendezéséhez szükséges tárgyait, a legjutányosabb áron, a lehető leg-
 szebb kivitelben, úgy a római kath.
 mint a keleti ritus szerint.

Nevezetesen:
miseruhák, Ornatusok,
reverendák, czimádák,
 egyházi és társul ti lobogók,

Pontifikáló eszközök, Infulák.

szent szobrok,
 csillárok, képek,
 Monstranciák, stációképek, oltárok,
úrkoporsókat,
 stb. stb.

Régi ruhák ujitását, valamint tűz-
 aranyozást és ezüstözést elvállalja és
 olcsón készíti el. Arany-, ezüst- és
 selyem-himzések és himzett egyházi
 ruhák nagy választékban.

Budapest, 1893. Nyomatott Buschmann F.-nél (Harisch-bazár.)